

”Vi befinner oss i ett sämre läge än under kalla kriget”

(Intervju med Ilja Budrajtskis)

(Ur [International Viewpoint](#), 18 februari 2022. Översättning från engelska, Göran Källqvist.)

[Den Moskvabaserade historikern och författaren Ilja Budrajtskis är en av Vladimir Putin-regimens mest trovärdiga och modiga vänsterkritiker. Han är också en nyskapande författare som inte följer modedogmerna. I januari i år publicerade Verso hans bok ”Oliktänkande bland oliktänkande”, som koncentrerar sig på utvecklingen för en av de mest hotade politiska strömningarna i Ryssland.¹ Han analyserar den ryska vänstern efter Sovjetunionens fall, då politiska grupperingar från anarko-socialister till trotskister var aktiva i Ryssland, och kritiserade både Jeltsins nyliberalism och de politiska rörelser som baserade sig på nostalgi för Sovjetunionen, och senare Vladimir Putins regim.

Den bulgariske politikern Ivan Kristeva, en av Östeuropas sakligaste analytiker, kallar honom en ”partilös, bitande, skarp och polemisk” analytiker som avvisar liberala och intoleranta klichéer om Putin och hans regim. Budrajtskis bor i Moskva och undervisar i politisk vetenskap och konst-historia vid två universitet. När Krim ockuperades 2014 publicerade han tillsammans med Arsenij Jilajev boken *Pedagogiska dikter, det framtida historiska museets arkiv*, som grundades på en utställning som samlade konst, historia och litteratur i en tolkning av den samtida världen, som de hade organiserat i Moskva 2012-2013.

När de första sändningarna av militär utrustning från USA och EU kom till Kiev talade han med Ervin Hladnik Milharčič om en del av sina tankar om de politiska spänningar som verkar förebåda en militär sammandrabbning mellan väst och Ryssland vid EU:s gränser.² - IV:s kommentar]

Du är i Moskva och jag är i Ljubljana, talar vi över en framtida frontlinje? Folk talar om krig. I Europa använder politiken alla mediekanaler för att hetsa ryssarna att göra något. Hur ser det ut på din sida?

Menar du hur vanligt folk uppfattar situationen eller vilket inbillat scenario regimen skapar?

Till att börja med, hur framställer ryska media spänningarna vid gränsen mellan Ryssland och Ukraina?

Ryska officiella media, inklusive alla TV-kanaler, kontrolleras av Kreml. Övriga media är nästan icke existerande. Sedan 2014 har de statliga media använt ett krigsspråk om Ukraina. Det har inte skett några förändringar av detta tal under de senaste månaderna. Det är fortfarande samma vokabulär.

Vad menar du med krigsspråk?

---

1 Ilja Budrajtskis, *Dissidents among Dissidents – Ideology, Politics and the Left in Post-Soviet Russia*, Verso Books 2022.

2 Ervin Hladnik Milharčič är en slovensk journalist, och intervjun publicerades den 29 januari 2022 i den slovenska dagstidningen [Dnevnik](#).

Oändliga diskussioner om den djupa klyftan mellan vårt land och väst, som vi befinner oss i en historisk konflikt med. Att använda ytterst aggressiv militär retorik. Vi hör om våra bomber, stridsvagnar, plan och andra vapen. Vi hör att vi kan krossa USA på två eller tre minuter, eller att vi med lätthet kan vinna ett världskrig igen. Det har blivit de officiella medias vanliga språk.

Vad får det för effekt på den allmänna opinionen?

En obeskrivlig effekt. För att hjälpa barn att somna berättar vi i vårt land sagan om en pojke som skrek om "vargen". Du känner till den historien, eller hur? Pojken sprang runt i byn och ropade "varg, varg, varg" för att dra uppmärksamheten till sig. Det gjorde han. Hela byn väcktes flera gånger. När vargen till sist kom till byn brydde sig ingen längre om honom. Officiella media har åtminstone sedan 2014 oupphörligt och på ett mycket fantasifullt sätt talat om en oundviklig konflikt med Ukraina, som aldrig har uppstått. Nu vill de slå larm. Under de senaste veckorna har officiella media försökt klargöra att situationen har blivit mycket allvarlig. Att den militära konflikten är verklig. Men allmänheten uppfattar inte budskapet som annorlunda. Den vanliga reaktionen på denna nyhet är att säga: vi vet att vi är i konflikt med Ukraina, vi vet att vi är i konflikt med USA, "det säger ni hela tiden, så det är normalt".

Inga särskilt starka känslor?

Det är mer komplicerat än så. Å ena sidan ser folk det som en fortsättning på den vanliga strategin att peka finger på de härskande eliternas egendomligheter. De är så vana vid konfliktspråket att de inte längre berörs. Men samtidigt finns det ökande farhågor för att det är möjligt med en verklig upptrappning. Rädslan för krig gör sig sakta gällande.

Märks denna olustkänsla också i officiella media?

Nej, enligt dem har vi redan segrat. Men folk är alltmer oroliga. Det är inte bara min känsla. Rädslan för krig ha alltid varit den näst största rädslan efter den om ens egen personliga hälsa och den oro som åtföljer den på grund av hur offentliga institutioner fungerar och deras ansvar för individer. Men opinionsundersökningar nyligen visar att minst 60% av befolkningen fruktar möjligheten av en väpnad konflikt, och att denna rädsla är större än bekymren om hälsan i samband med pandemin. Dessa två delar är båda närvarande i det kollektiva medvetandet. Folk är så vana vid den militaristiska retoriken att de inte tar den särskilt allvarligt, men å andra sidan finns en ökande oro. För min del tror jag att rädslan härrör från de händelser vi bevittnade förra året. En rädsla som är förknippad med statens ökande förtryck, det ökande våld som beledsagar det och den stämning av oro som det skapar. Jag skulle säga att denna fråga är central för massornas tänkande om vår situation. Men du måste komma ihåg att det inte finns några verkliga politiska reaktioner, inga demonstrationer, inga protester i vårt samhälle. Det finns inte längre några massiva demonstrationer av missnöje, inga fler ockupationer av gator eller torg. Ingenting.

Hur uppnådde Putin detta?

Tack vare ett års direkta slag mot oppositionens kärna. Den politiska regimen är alltmer förtryckande. Efter arresteringen av ledaren för partiet Framtidens Ryssland, Aleksej Navalnyj, och skingrandet av protesterna som följde, tystades den allmänna opinionen. Hela oppositionen befinner sig nu i ett deprimerande läge. Förra året var vi måltavla för ett fullständigt förtryck. Aleksej Navalnyjs hela organisationsstruktur förklarades vara extremistorganisationer och hans anhängare

ansågs vara extremister. Alla som uttryckte stöd till Navalnyj kunde arresteras. Den äldsta medborgarrättsorganisationen, Memorial, som erkändes 1989, upplöstes av en dom i Högsta domstolen eftersom den påstods falla under lagen om utländska agenter. Symboliskt var detta mycket förödande: den äldsta medborgarrättsorganisationen blev plötsligt olaglig. De har också riktat in sig på alla självständiga media på ett mycket aggressivt sätt. Lagen om utländska agenter kan användas mot vem som helst. Det finns inte en enda självständig mediekanal som inte kan anklagas för att vara en utländsk byrå. Anklagelsen är en varning. Det innebär att de kan undanröjas närsomhelst, precis som Memorial. En stor del av förtrycket hänger ihop med det som nu händer på gränsen till Ukraina. De ville säkerställa att det inte skulle bli några obehagliga överraskningar, opposition, reaktioner eller motstånd på hemmaplan.

Och vanligt folk känner bara till den officiella versionen?

Mer eller mindre, ja. Folk är alltså psykologiskt förberedda för krig. Man kan följa statlig TV och tro på propagandan. Det är inte svårt. Å andra sidan är det en helt annan fråga att överleva i händelse av en konflikt. På det området är situationen redan mycket annorlunda, eftersom vi bor i ett fattigt land som har upplevt hur livskvalitén har minskat på senare år, och givit intryck av ett land på nedgång på alla områden. Bara om den redan dåliga situationen skulle försämrats mycket snabbt och folk inte ser någon utväg, skulle vi kunna förvänta oss en förändring och hårdare krav på en annan politik. Men hittills finns inget sådant inom synhåll.

Å andra sidan är situationen verkligen oklar. Den officiella historien upprätthåller systematiskt denna tvetydighet. Å ena sidan använder de ett aggressivt och kompromisslöst militaristiskt språk. Å den andra talar de också om strävan efter fred, samtal mellan Ryssland, USA och länderna i Europa. De tillskriver spänningarna till västmedias ryskfientliga hysteri och politiken bakom den. De säger att Ryssland inte har några planer på att angripa, att de inte planerar någon väpnad invasion, att armén bara håller vanliga manövrar på suveränt ryskt territorium, och att väst skapar panik på grund av sina egna problem. Många människor undrar vad som egentligen pågår. Ska vi verkligen förbereda oss för krig eller är det bara ännu en propagandastorm utan någon framtid? Vi är vana vid dessa dilemman. Är det bara en rad vågor av desinformation eller är faran för militära konfrontationer verkligen nära?

USA och en del europeiska länder skickar verkligen militär utrustning till Ukraina. Har ni fått reda på det?

Ja, det är klart. Rädslan för krig har två ansikten. Folk är förstås rädda för militära konflikter. Om väst ger Ukraina verkligt militärt stöd, så skulle det kunna bli ett stort krig. Å andra sidan finns det en stor rädsla för ytterligare ekonomiska sanktioner, som skulle kunna undergräva den redan illa tilltygade ekonomin. Det kan vara så att väst verkligen ser Ukraina som ett land där det till sist kan konfrontera Ryssland på alla fronter, och att det blir ett slagfält. Men det är svårt att starta en lite mer seriös diskussion om det i Ryssland. Officiella media är styrda och det går inte att göra en seriös analys av situationen och låta uppfattningar mötas. De håller på med propaganda, information är sekundärt. Det finns fortfarande några få liberala oppositionsmedia. De finns fortfarande kvar, men är allt färre och ständigt under tryck från staten. Det finns fortfarande vissa revoltstämningar inom befolkningen. Men regimen fortsätter att skicka två motsägelsefulla signaler.

Det officiella budskapet är att Ryssland till skillnad från väst vill samtala och inte planerar krig,

men är redo för allt. I denna bild är det Ukraina – försörjt av väst – som är angriparen. Trots all krigisk retorik förmedlar officiella media Kremels budskap att denna strid kommer att föras via samtal och att man kommer att undvika krig.

Hur rättfärdigar de detta budskap?

Vi minns erfarenheterna 2014, då den ryska armén ockuperade Krim och reaktionen från väst främst var retorisk. Krim annekterades till Ryssland, det blev protester och tumult, sanktioner infördes, men det föll inte någon in att försöka återlämna Sevastopol och Jalta till Ukraina med hjälp av krig. Kreml kan peka på Svarta havet och säga att det har upprättat sin makt där utan att på allvar hindras av någon.

Liberala media försöker berätta en annan historia, men de är förvirrade. Den politiska oppositionen är också förvirrad. Ingen känner till det hemliga innehållet i samtalen mellan Ryssland och väst. De flesta medborgarna har intryck av att relationerna mellan Ryssland och väst har brutits helt. Men denna brytning ägde inte rum förra året utan mycket tidigare. De som bor i stora städer och reser till andra länder vet att relationerna har varit dåliga sedan länge. Situationen är uppenbar. Den amerikanska ambassaden i Moskva har inte utfärdat visum till ryska medborgare på tre år. Om man vill resa till USA måste man först resa någon annanstans, som Zagreb eller Ljubljana, och ansöka om visum där. Det började på Donald Trumps tid och fortsätter under Joe Biden.

Men om det blir krig, vad ska vi strida för? 2014 överlät ukrainarna Krim utan strid. Den ukrainska armén sköt inte ens ett skott i luften. Förstår du syftet med konflikten?

Det är den viktigaste frågan, eller hur? Vad strider vi för? För de ryska myndigheterna finns det inget dilemma. Under det senaste året har det blivit tydligt att Minskavtalet inte fungerar. I Donetsk befinner sig situationen i en återvändsgränd. Tanken att folkrepublikerna Donetsk och Luhansk skulle kunna användas för att kontrollera den ukrainska regeringen föll samman. Putin trodde att han skulle få en stödjepunkt i Donetsbäckenet, på vilken han skulle kunna bygga en politik för Ukraina. Avtalet antogs åtminstone hindra Ukraina från att samarbeta med NATO, men det misslyckades. Samtidigt hölls val i Ukraina, och det blev snabbt uppenbart för Putin att det skulle bli omöjligt att nå en överenskommelse med den nya presidenten, Volodymyr Zelenskyj. När han valdes i maj 2019 fanns det vissa förhoppningar i Kreml att de skulle kunna nå en överenskommelse med honom om att normalisera relationerna. Men så visade han sig på många sätt vara en ännu tuffare nationalist än sin föregångare, Petro Porosjenko. Putin tvingades hitta en utväg ur återvändsgränden Minskavtalet, som inte hade någon framtid. Han beslutade sig för att flytta tyngdpunkten från Donetsbäckenet till hela Ukraina. Han började undra vilken plats Ukraina hade i NATO:s planer. Kommer Ukraina åtminstone att bli ett neutral land, eller en öppen militär allierad? Han ville dra uppmärksamheten från den låsta situationen i Donetsbäckenet och börja tala om mellanstatliga och internationella relationer.

Hur gjorde han det?

Mycket enkelt. Han började flytta trupper till gränsen. Tanken var att tvinga väst att reagera. Putin ställde alltså en mycket enkel fråga till väst: i vilken mån överväger ni på allvar att stöda Ukraina militärt i händelse av en militär konflikt? Eller ännu enklare: kommer ni att starta ett krig om jag invaderar landet? Han ville se vad som händer vid EU:s gränser i händelse av en militär intervention. Han ställde frågan på det sätt som han föredrar. Putin tycker om att utmana sina motståndare.

Han står framför dem, tittar dem i ögonen. ”Nå, vad ska ni göra? Kommer ni att slå till eller snackar ni bara?” Vem kommer att backa först? Han gjorde det i Krim 2014, och sedan i Donetsbäckenet. Det handlade inte egentligen om att förbereda en invasion, han ville tvinga fram förhandlingar. Men svaret från väst i januari förra året överraskade Putin. Han betraktar väst som en plats där det bor skurkar som bara predikar mänskliga rättigheter och inte är förberedda för verkliga konflikter. De är alltid de första att backa innan de utmanas. Men under de senaste veckorna har tonen förändrats i väst, först i USA, sedan i Storbritannien och sedan i många andra länder. Nu måste Putin konstatera att väst har accepterat hans utmaning och har börjat utmana honom. Först började diplomaterna säga att Putin redan var den aggressive och att han hade gått över gränsen. Putin flyttade inte bara stridsvagnar längs gränsen, och väst fick intryck av att han redan hade ockuperat Ukraina. Politiker, diplomater och media har spridit panik i väst genom att hävda att Ryssland är på väg att starta en stor offensiv i Ukraina. Nu skickar de vapen till Ukraina och talar själv om att intervensera. Putin förväntade sig inte det.

Menar du att Putin såg hela denna förflyttning av stridsvagnar som ett förhandlingsmedel?

Jag tror det. När Ryssland förbereder en invasion har det vanligtvis ställt upp klara militära mål. Vilka militära mål kan det finnas med ett frontalangrepp på Ukraina? Det enda du hör är politiska svar. Å ena sidan en önskan att förändra den sittande regeringen i Kiev. Å den andra finns det en önskan att skapa en atmosfär som befrämjar ett hybridkrig, dvs. strävan att splittra västs allians, splittra Ukraina i två delar och ta politisk kontroll över den ena delen. Anta att det kunde uppstå vänligt inställda politiska strömningar efter en militär intervention. Men hur ska de genomföra den militära delen av operationen? Ockupera Kiev? För att vinna vad? En militär framgång skulle ge fler problem än vad Ryssland redan står inför. Resultatet kan bara bli total förvirring. Inte ens en ockupation av större delen av Ukraina skulle ge Ryssland några garantier om säkerhet mot väst. Det skulle bli motstånd, skulle kräva ett stort antal trupper, och de kunde bara glömma all stabilitet. De ukrainska nationalistiska stämningarna skulle förstärkas och Ryssland skulle förlora landet för gott.

Idag överskattar den ryska regeringen också Rysslands popularitet i Ukraina. Den drömmer om att få en majoritet av befolkningen att tala ryska och inte ha några problem att acceptera Ryssland som sitt hemland. Det är ett rent påhitt. För egen del ser jag ingen klar militär plan för invasionen, eller några större krigsförberedelser av landet. Det enda praktiska resultatet av kriget skulle bli att destabilisera situationen i Ryssland.

Men Putin kanske tror att Ryssland är hotat?

Ja. Jag tror att det finns mycket oro om makt. De är övertygade om att USA och dess europeiska allierade också vill ha regimförändringar i Ryssland. De upplever att Ryssland är omringat av fientligt inställda länder. Och Putin har vid flera tillfällen sagt offentligt att han inte erkänner de gränser som skapades efter 1989. Enligt honom är gränserna resultatet av ett historiskt misstag, som han anser vara en tragedi. Sedan 1991 har Ryssland förlorat territorier som Putin säger historiskt tillhör landet. Ukraina är ett sådant territorium.

Vad gör Ukraina så viktigt? Varför inte Tadzjikistan eller Uzbekistan eller de baltiska staterna? Han talar aldrig om Polen. Varför Ukraina? Är det av strategiska eller ekonomiska eller andra skäl?

De strategiska och ekonomiska orsakerna är troligen viktiga för honom. Efter Ryssland hade

Ukraina den största befolkningen av alla sovjetrepublikerna och var dess viktigaste ekonomiska centrum. Det är fortfarande det största postsovjetiska landet efter Ryssland. Ukraina är också förbindelsen mellan Ryssland och Västeuropa, det centrala landet för att kontrollera Svarta havet. Rysk gas och olja går via Ukraina till väst. Det finns många objektiva skäl till varför det är viktigt.

Men det finns ännu en aspekt. Problemet är tanken att Ukraina bara kan vara en självständig stat genom att vara en antirysk stat. Ukraina är det land som är mest lik Ryssland kulturellt: språk, religion, mat, seder. Det finns inga stora skillnader. Men det kan bara existera som en självständig stat genom att vara motståndare till Ryssland. Det är inte jag som säger det. Det är vad Putin skrev i somras i ett 20-sidigt programdokument om Ukrainas historia, från tiden för det asiatiska styret till 1900-talet. Han publicerade det på regeringens webbplats. ”Ryssarna och ukrainarna är ett folk”, skrev han. Artikelns huvudtanke är att Ukraina inte bara är en specifik del av Ryssland, utan också en naturlig del av det. Så projektet med ett självständigt Ukraina motsvarar fortfarande västmakternas plan, som har använt landet som ett vapen mot Ryssland. Putins tes säger att det inte är annorlunda idag, att väst vill göra Ukraina till en antirysk stat. Putin anser också att ett självständigt Ukraina inte har något positivt värde, utan att det är ett negativt projekt för att undergräva Ryssland. Det är inga spekulationer från min sida, utan en originalartikel som Putin publicerade i juli 2021. För honom är diskussionen om Ukrainas möjliga subjektivitet meningslös. Det är därför Ryssland förhandlar med USA, Tyskland och EU, men inte direkt med Ukraina.

Kan vi dra slutsatsen, att för Putin är Ukraina inte något subjekt inom internationell politik?

Det är ingen idé att dra några slutsatser. Putin skrev detta som sitt bidrag till förståelsen av landet. Han förhandlar utan att Ukraina är närvarande. För Putin är det en lämplig beskrivning av verkligheten. Ukraina är inte något subjekt i denna historia, det är Ryssland och väst. USA är västs tyngdpunkt. Det är Putins världssyn.

Kan kontroversen urarta till en militär sammandrabbning mellan Ryssland och NATO?

Låt oss vara realistiska. Man kan inte jämföra NATO och Ryssland. NATO är en allians mellan 30 länder, Ryssland har inga allierade i väst. Ryssland är ensamma i den här historien och har ingen chans att segra vid en direkt konfrontation. I sin analys drog Putin slutsatsen att NATO är splittrat och inte kommer att kunna formulera en gemensam strategi mot honom. Framförallt kommer inte NATO att kunna ta beslut om att försvara Ukraina militärt mot en invasion. Att han därför kan utmana. Han förväntade sig inte att USA skulle kunna återupprätta sitt beslutsfattande monopol över sina allierade så snabbt efter sin uppvisning i oförmåga i Afghanistan. Han trodde inte att de kunde ta tillbaka en ledande roll i Europas angelägenheter och återupprätta NATO som fungerande militärallians bara ett år efter Trump. Putin såg nederlaget i Afghanistan som ett tecken på NATO:s svaghet och att en ny enad front verkade osannolik. Men på några veckor har situationen svängt och NATO verkar mer enat än tidigare. Om denna situation fortsätter kan NATO bara gynnas. De senaste dagarna har Sverige och Finland, neutrala länder, återupplivat debatten om möjligheten att ansluta sig till NATO. Finland kommer nu att bli ett större problem för Putin än Ukraina. Finlands neutralitet var en seger för Sovjetunionen efter Andra världskriget. Resultatet av försöket att pressa bort NATO från Ryssland gränser kan mycket väl bli att Finland går med i NATO.

Så enligt din åsikt tappar Putin mark?

Ja, men det finns också saker att vinna. Nu kommer de att söka en lösning där båda sidor kan hävda

att de vunnit. Jag tror att en plan – som inte delas med allmänheten – utarbetas under loppet av de förhandlingar som vi kan följa. Förhandlingarna började med tillkännagivandet av Rysslands ultimatum. Det är ett mycket märkligt sätt att inleda förhandlingar. De lade fram en rad krav, men den ryska representanten sa innan förhandlingarna började att det inte var en meny som väst kunde välja vad de ville från. Det är inget särskilt diplomatiskt förhållningssätt. Vanligtvis tillkännages inte målsättningen innan förhandlingarna. Ett ultimatum påtvingas den som besegrats. Det var därmed klart att de ryska kraven skulle avvisas. Men förhandlingarna pågår fortfarande och ryska trupper finns vid gränsen. Denna situation är farlig. Icke desto mindre tror jag att de siktar på en överenskommelse. Kanske en försäkran om att Ukraina inte kommer att ansluta sig till NATO under de kommande åren. Inget undertecknat, inga skrivna garantier, bara en informell överenskommelse.

Har Putin rätt när han säger att väst vill pressa ut Ryssland från Ukraina och göra det ännu svagare? Eller är det bara paranoia?

Det är en stor fråga, vet du. Om du med ett svagt Ryssland menar ett land som inte kan spela samma roll som Sovjetunionen i en USA-ledd världsordning, så har Putin rätt. Om du menar att Ryssland inte kommer att tillåtas vara en del av världsordningen på egna villkor som en suverän stat, så tror jag att det också stämmer. Putins problem är att han bara förstår politik som en tävling mellan stormakter. För honom är politisk opposition mot hans regim också ett sätt för väst att få Ryssland att verka svagt i de internationella relationerna. För honom betyder försvar av mänskliga rättigheter samma sak. Ett svagt Ryssland. Det är därför han förbjuder rörelser som försvarar rättigheter. Det faktum att presidentvalet i Ukraina vanns av en kandidat som inte stöddes av Putin är också ett nederlag för Ryssland. Jag tror inte någon kommer att kunna få honom att ändra sig.

Återvänder vi till kalla kriget? Är ett framsteg för ena sidan ett misslyckande för den andra?

Vi befinner oss i ett sämre läge än under kalla kriget. Jämfört med kalla kriget finns det en tydlig skillnad inom världens eliter. Kalla kriget och avspänningspolitiken påverkades av det Max Weber kallade ansvarsetik. Båda sidor tänkte på samma sätt under kalla kriget: ”Vi är cyniska och håller inte igen på slagen inom politiken. Men vår cynism har ett specifikt syfte. Vi vill till varje pris förhindra kärnvapenkrig.” Det var logiken hos politiker som Leonid Brezjnev och Richard Nixon. Båda var okänsliga och cyniska i all sin politik, men det de verkligen ville var att förhindra att kärnvapenbestyckade robotar skulle avfyra. Kalla krigets hela system var uppbyggt för att förhindra världen från att ödeläggas av kärnvapen. Eliterna i Ryssland, USA och troligen Europa arbetar inte längre enligt principerna i denna ansvarsetik.

Den andra skillnaden är lika viktig. Till skillnad från Sovjetunionen under kalla kriget har det moderna Ryssland inget projekt som det kan vända sig till världen med. Det kan inte påstå att det är ett ideologiskt, politiskt, socialt eller ekonomiskt alternativ till den amerikanska världsordningen. Det finns ingen rysk politisk, social eller ekonomisk modell att ställa mot den amerikanska liberala demokratin. Putin har inte ens lyckats exportera det ryska sättet att driva politik till Ukraina. Det var därför han tog över Krim 2014. Under senare tid har ställningen för Putins Ryssland blivit svag. Mycket svagare än Sovjetunionens ställning under kalla kriget.

Ryssland har inga vänner i väst. Har oppositionen några?

De ryska liberalerna är i opposition. Väst uppskattar dem. Många är redan utomlands. Hundratals liberala oppositionella har på sista tiden lämnat landet av politiska skäl. Liberalerna har många

vänner i väst och välkomnas av EU och USA-administrationen. I detta fall finns inga problem. Ur vänsterns synvinkel är situationen en helt annan. Den europeiska vänstern har tappat intresset för internationalism. De ser världen som en konflikt mellan USA-imperialismen och de som är mot den. Den antiimperialistiska ståndpunkten dominerar bland många vänsterkrafter i Europa. Bland dem hittar vi förvånande nog sympati för Putin, eftersom han går mot USA:s politiska herravälde. I ljuset av konflikten i Ukraina förefaller det mig att det finns ett brådskande behov att förnya den europeiska vänsterns internationalistiska förhållningssätt till den internationella politiken. Det skulle vara till stor nytta för oss.

Vårt senaste samtal var förra våren när den 20-åriga miljöaktivisten Anastasia Ponkina fängslades i Sibirien. Vid den tidpunkten verkade en ny generation uppstå i Ryssland med en annan syn på politik. Sedan försvann den. Vad hände?

Den har inte försvunnit. Den generationen finns fortfarande kvar. Men hela den politiska strukturen genom vilken den kunde uttrycka sina idéer har krossats nästan fullständigt. Vi har nu en liknande situation som kazakerna.

Situationen är väl inte så dålig, är den?

Verkligen? Jag känner till Kazakstan mycket väl. Jag har varit där flera gånger nyligen. De senaste månadernas händelser har varit mycket komplicerade. De har presenterats på ett överdrivet förenklat sätt. Det skedde en verkligt folklig revolt i Kazakstan. Det fanns förvisso många provokationer och folk som kom för att plundra butikerna, men händelsernas kärna var en massrevolt av vanligt folk. Arbetare, fattiga, personer från alla folkskikt gjorde motstånd. En klassisk folklig revolt. Den ägde rum i ett land som sedan decennier hade styrts av en fullständigt förtryckande regim. Mycket mer förtryckande än Putins. Nursultan Nazarbajev blev landets president 1990, efter att ha fungerat som kommunistpartiets generalsekreterare. Han härskade fram till i januari i år, då han avgick som ledare för landets säkerhetsråd. Direkt efter att han tog makten upplöste han alla oppositionspartier och -organisationer. Först förbjöd han kommunistpartiet och alla oberoende fackföreningar. Han upplöste alla organiserade liberala grupper och förbjöd i själva verket all oberoende politisk aktivitet. Han förbjöd all organisering, all aktivitet. I januari i år ägde det rum en revolt som inte hade någon politisk representation. Eftersom den inte kunde ha det. Det fanns ingen organisation och inga ledare. Det fanns inga tydliga symboler, politiska aktivister, synliga partier eller rörelser med program och ledare. Allt krossades för längesedan. Förbjudna, knäckta, glömda eller landsförvisade ledare. Det enda som återstår är ilska människor på gatan. Om Ryssland fortsätter sin linje kommer vi att hamna i en liknande situation.

Ser ni från Moskva att länderna i Östeuropa följer en likadan väg och att myndigheterna, från Polen till Ungern till Slovenien, frestas att omvandla demokratin till auktoritära regimer?

Vi ser massor av saker. Jag tror att vi förstår vad som händer er. På många sätt delar vi gemensamma erfarenheter, eller hur?